

**KOMISIJA ZA VARSTVO
GORSKE NARAVE**

NARAVNE VREDNOTE NA VRHNIŠKEM

Seminarska naloga

Avtorica: Ana Kreft

Mentorica: dr. Jana Vidic

Vrhnik, september 2015

»Kraj ravni pod gozdom, pod temnim mogočnim Raskovcem sedi jata golobov; bele peroti se leskečejo v soncu. Tam je Vrhnika. Čez bore, čez hoje, od tihega Krasa, od morja šumi burja, plane v ravan, postane, vztrepeče, osupla in utolažena ob toliki lepoti. Bela kakor nevesta se sveti na holmu sveta Trojica, razgleduje se po sončni ravni, po tihem sanjajočem močvirju, do Žalostne gore in do Krima.«

Ivan Cankar, Aleš z Razora

KAZALO:

1 NARAVNE VREDNOTE	1
2 ZVRSTI NARAVNIH VREDNOT	3
3 OBČINA VRHNIKA.....	5
4 SLAPOVI.....	6
5 DREVESA	6
6 IZVIRI	6
7 POTOKI, REKE	8
8 DOLINE, VRTAČE	8
9 BARJA.....	9
10 SOTESKE	10
11 GOZDNI REZERVATI	10
12 RASTIŠČE OGROŽENIH VRST.....	10
13 GEOLOŠKE LOKACIJE	11
14 JAME IN BREZNA.....	12
15 ZAKLJUČEK.....	13
VIRI	14

1 NARAVNE VREDNOTE

Naravne vrednote so redki, dragoceni ali znameniti naravni pojavi ter drugi vredni pojavi, ki so del žive ali nežive narave, naravno območje ali njegov del. Mednje sodijo geološki, kraški in geomorfološki pojavi, kot so fosili, kraške jame, ledeniki, barja, morska obala ter rastlinske in živalske vrste, izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote so del narave, oblikujejo in bogatijo naš življenjski prostor, zato so bistvenega pomena za ustvarjanje narodove identitete in prepoznavnosti v svetu.¹

Nekatere naravne vrednote so zavarovane z državnimi ali občinskimi akti o zavarovanju. Nekatere naravne vrednote so poškodovane ali celo uničene, živalske in rastlinske vrste pa ogrožene ali celo že izumrle.

Zavedati se moramo, da je dragoceno vsako naravno okolje in vsak živi organizem. Naravne vrednote so se razvijale in oblikovale v dolgih časovnih obdobjih, kot take so nam dane le v uporabo, naša dolžnost pa je, da jih ohranimo za naše potomce.²

Naravne vrednote se v naravi prepoznajo z upoštevanjem naslednjih **meril vrednotenja**:

- izjemnost
- tipičnost,
- kompleksna povezanost,
- ohranjenost,
- redkost,
- ekosistemska pomembnost,
- znanstveno-raziskovalna pomembnost,
- pričevalna pomembnost.³

Del narave se prepozna za naravno vrednoto, če njegove lastnosti ali pomen zadostijo vsaj enemu od meril vrednotenja.

Po pomenu se naravne vrednote razvrščajo na naravne vrednote državnega in lokalnega pomena. Naravne vrednote državnega pomena so tiste, ki imajo mednarodni ali velik narodni pomen in tiste, za katere je zaradi procesnih razlogov s predpisi tako določeno.

Naravne vrednote **državnega pomena** so:

- reprezentativno izjemne, tipične, kompleksno povezane, ohranjene ali ekosistemske, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomembne naravne vrednote, to pomeni, da sodijo med največ 1/3 tistih naravnih vrednot, ki imajo najbolj izražene lastnosti, glede na vse zbrane, med seboj primerljive naravne vrednote z območja vse države;⁴

¹ Naravne vrednote – trajnostni razvoj.

² Naravne vrednote – trajnostni razvoj.

³ Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot.

⁴ Ločnica, ki razmejuje 1/3 naravnih vrednot z reprezentativnimi lastnostmi od drugih in 10 naravnih vrednot z redkimi lastnostmi od drugih, ni absolutna. Razloga sta dva: – večina meril ni kvantificiranih, zato je reprezentativnost ocenjena in približna, – z vsako dodatno razvrstitvijo naravne vrednote med najpomembnejše, zaradi novih spoznanj, se zadnja izloči iz skupine najpomembnejših. Ker se naravne

- redke naravne vrednote, to pomeni, da je na območju vse države prisotnih največ deset naravnih vrednot s primerljivimi lastnostmi;⁵
- naravne vrednote, ki so sestavni del kompleksne državno pomembne naravne vrednote,
- mednarodno pomembne naravne vrednote, to pomeni, da imajo status na podlagi ratificiranih mednarodnih pogodb, sporazumov ali drugih dogovorov oziroma je njihov mednarodni pomen ugotovljen na podlagi meril mednarodnih organizacij, katerih članica je Republika Slovenija;
- naravne vrednote, vključene v zavarovano območje, ki ga je ustanovila država, ne glede na to, da po strokovnih kriterijih sodijo med naravne vrednote lokalnega pomena;
- podzemne jame.⁶

Naravne vrednote, ki niso državnega pomena so **lokalnega pomena**.

Merila za uvrstitev naravne vrednote na seznam **svetovne dediščine**:

- je izjemen primerek, značilen za določeno obdobje zemeljske zgodovine, nosi informacijo o razvoju življenja in oblikovanju površja;
- je izjemen primerek sodobnih ekoloških ali bioloških procesov v razvoju ekosistemov in združb;
- vsebuje veličasten naravni pojav ali izjemno lepoto;
- gre za značilen naraven habitat, namenjen ohranjanju biotske raznovrstnosti.⁷

Državnega pomena so tiste naravne vrednote, ki imajo mednarodni ali velik narodni pomen. Za te vrednote je pristojna država.

Za varovanje vrednot **lokalnega pomena** je odgovorna lokalna skupnost.⁸

Temeljni izziv, povezan z naravnimi vrednotami, je sobivanje človeka in varovanih območij ter zavarovanih območij. V preteklosti je bil človek v veliki meri harmoničen del naravnega okolja, posledice vplivov sodobnega načina življenja pa lahko na naravno okolje negativno vplivajo.⁹

Naravne vrednote so privlačne za ljubitelje lepega in izjemnega, zato so pogosto vključene v **turistično ponudbo**. To prinaša sredstva za njihovo varovanje, obenem pa zahteva ureditev

vrednote formalno razvrščajo po pomenu s predpisom, se "prevrednotenje" v primeru novih strokovnih ugotovitev izvede v določenih časovnih obdobjih. V vmesnih obdobjih je razvrstitev po pomenu približek okoli mejnih ločnic.

⁵ Ločnica, ki razmejuje 1/3 naravnih vrednot z reprezentativnimi lastnostmi od drugih in 10 naravnih vrednot z redkimi lastnostmi od drugih, ni absolutna. Razloga sta dva: – večina meril ni kvantificiranih, zato je reprezentativnost ocenjena in približna, – z vsako dodatno razvrstitvijo naravne vrednote med najpomembnejše, zaradi novih spoznanj, se zadnja izloči iz skupine najpomembnejših. Ker se naravne vrednote formalno razvrščajo po pomenu s predpisom, se "prevrednotenje" v primeru novih strokovnih ugotovitev izvede v določenih časovnih obdobjih. V vmesnih obdobjih je razvrstitev po pomenu približek okoli mejnih ločnic.

⁶ Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot.

⁷ Naravne vrednote – trajnostni razvoj.

⁸ Naravne vrednote – trajnostni razvoj.

⁹ Naravne vrednote – trajnostni razvoj.

naravne vrednote in njene okolice za obiskovanje in ogledovanje. Izgradnja turistične infrastrukture in povečan obisk lahko ogrozita ustrezno varovanje.¹⁰

Zavarovana območja so eden izmed ukrepov varstva narave. Zakon o ohranjanju narave opredeljuje naslednje vrste zavarovanih območij:

- širša zavarovana območja: narodni park, regijski park, krajinski park;
- ožja zavarovana območja: strogi naravni rezervat, naravni rezervat, naravna znamenitost.¹¹

2 ZVRSTI NARAVNIH VREDNOT

Naravne vrednote delimo na naslednje zvrsti: površinska geomorfološka, podzemeljska geomorfološka, geološka, hidrološka, botanična, zoološka, ekosistemska, drevesna, oblikovana in krajinska naravna vrednota.¹²

Površinska geomorfološka naravna vrednota je del narave, ki se pojavlja zlasti kot kraška površinska oblika (žlebič, škraplja, vrtača, uvala, kotlič, udornica, draga, kraško polje, kraški ravnik, kraška planota), ledeniška reliefna oblika (ledeniška morena, krnica, balvan, ledeniška dolina, grbina, prag), rečno-denudacijska oblika (korito, soteska, rečna terasa, poplavna ravnica, vršaj), poligenetska reliefna oblika (vrh, gorski greben, sleme, otok, skalne oblike, kot so naravni most/okno, stena, skalni osamelec) ali obalna reliefna oblika (klif, abrazijski spodmol, terasa).¹³

Podzemeljska geomorfološka naravna vrednota je del narave, ki je z vidika podzemnih jam izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstvenoraziskovalno ali pričevalno pomemben in se v naravi pojavlja kot podzemna jama, ki je lahko votlina, razpoka, brezno in podzemni rov.¹⁴

Geološka naravna vrednota je del narave, ki je glede sestave in oblike zemeljske skorje ter procesov v njeni notranjosti in na površju ter glede zgodovine Zemlje in evolucije življenja na njej, izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstvenoraziskovalno ali pričevalno pomemben. V naravi se pojavlja kot nahajališče minerala ali fosila, kot tektonska naravna oblika (prelom, tektonska breča, guba), mineraloška naravna oblika (nahajališče minerala), petrološka naravna oblika (izdanek kamnin), paleontološka naravna oblika (nahajališče fosila), stratigrafska naravna oblika (stratigrafsko zaporedje ali meja), glaciološka naravna oblika (ledeniško jezero, morena, balvan), hidrogeološka naravna oblika (mineralni izvir) ali sedimentološka naravna oblika (sedimentne teksture, evaporiti). Poleg nahajališč mineralov in fosilov so lahko naravne vrednote tudi sami minerali in fosili.¹⁵

Hidrološka naravna vrednota, ki je z vidika tekočih in stoječih voda izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstvenoraziskovalno ali pričevalno pomemben in

¹⁰ Naravne vrednote – trajnostni razvoj.

¹¹ Naravne vrednote – trajnostni razvoj.

¹² Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot.

¹³ www.arso.gov.si.

¹⁴ Sistem varstva narave v Sloveniji, str. 39.

¹⁵ www.arso.gov.si.

se v naravi lahko pojavlja kot reka, potok, jezero, morje, del reke, potoka, jezera ali morja, ledenik, izvir, slapišče ali slap.¹⁶

Botanična naravna vrednota je del narave, ki je ekosistemsko in znanstvenoraziskovalno ali pričevalno pomemben z vidika življenjskega prostora rastlin prostoživečih vrst in se v naravi pojavlja zlasti kot rastišče ogroženih, redkih, endemičnih ali reliktnih vrst, rastišče vrst v azonalnem, disjunktnem ali ekstrapozalnem arealu ali klasično nahajališče.¹⁷

Zoološka naravna vrednota je del narave, ki je ekosistemsko in znanstvenoraziskovalno ali pričevalno pomemben z vidika življenjskega prostora živali prostoživečih vrst in se v naravi pojavlja zlasti kot habitat ali del habitata ogroženih, redkih, endemičnih ali reliktnih vrst živali ali tipsko nahajališče.¹⁸

Ekosistemska naravna vrednota je del narave, ki je ekosistemsko in znanstvenoraziskovalno ali pričevalno pomemben z vidika ekosistemov in se v naravi pojavlja zlasti kot ohranjen, redek, vrstno izjemno raznolik del habitatnega tipa, habitatni tip ali večji del ekosistema.¹⁹

Drevesna naravna vrednota je drevo ali skupina dreves, ki so izjemnih dimenzij, habitusa, starosti, ekosistemsko, znanstvenoraziskovalno ali pričevalno pomembna, ter vključuje tudi rastišče takšnih dreves in se v naravi pojavlja zlasti kot posamezno drevo zunaj gozdnega prostora in skupina dreves ali posamezno drevo v gozdu, ki zaradi izjemnih lastnosti odstopajo od dreves v okolici.²⁰

Oblikovana naravna vrednota je del narave, ki ga je človek oblikoval zaradi vzgoje, izobraževanja, oblikovanja krajinskih elementov ali s katerim drugim namenom in je ekosistemsko in znanstvenoraziskovalno ali pričevalno pomemben. V naravi se pojavlja zlasti kot drevored, skupina dreves, park, botanični vrt, alpinetum ali arboretum.²¹

Krajinska vrednota je del narave, ki ima zaradi značilnosti žive in nežive narave ter človekovega delovanja izjemno, tipično ali redko obliko, razporeditev ali raznolikost krajinskih elementov in se v naravi pojavlja zlasti kot gorski vrh, sleme, greben, območje z množico ali posebno razporeditvijo različnih krajinskih elementov ali območje z značilnim krajinskim vzorcem.²²

3 OBČINA VRHNIKA

¹⁶ Sistem varstva narave v Sloveniji, str. 40.

¹⁷ Sistem varstva narave v Sloveniji, str. 40.

¹⁸ Sistem varstva narave v Sloveniji, str. 40.

¹⁹ Sistem varstva narave v Sloveniji, str. 40.

²⁰ Sistem varstva narave v Sloveniji, str. 41.

²¹ www.arso.gov.si.

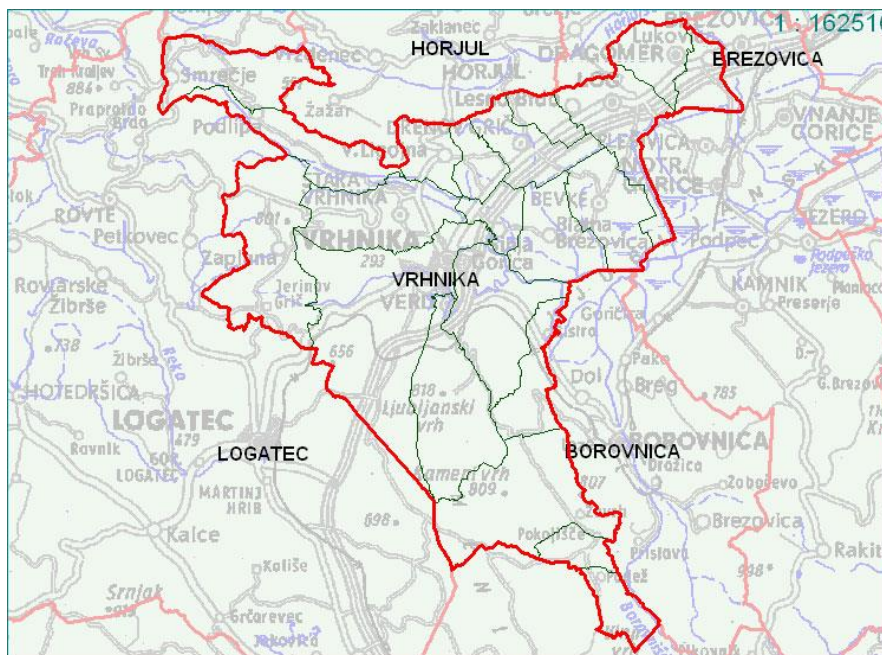
²² Sistem varstva narave v Sloveniji, str. 41.

Občina Vrhnika se nahaja na jugozahodnem delu Ljubljanske urbane regije in obsega 113,3 km², kar predstavlja 0,6 % celotnega ozemlja Slovenije. V občini Vrhnika prebiva cca 15.000 prebivalcev.

Občina Vrhnika leži na stiku Predalpskega in Dinarskega sveta, zaradi česar je njeno območje naravnogeografsko zelo raznoliko. Posledica stika dveh različnih makrogeografskih enot Slovenije je, da se na razmeroma majhnem ozemlju občine prepleta **pet naravnogeografskih enot**, kar pogojuje njene naravnogeografske in družbenogeografske značilnosti, ki povzročajo različne življenjske pogoje v različnih predelih občine. Sever občine zavzema Polhograjsko hribovje, skrajni zahodni del Rovtarsko hribovje, osrednji del z Vrhiškim občinskim centrom in jugovzhodni del zavzema Ljubljansko barje, na jugu in jugovzhodu se nahaja Krmsko Mokriško hribovje z Menišijo, na skrajnem jugozahodu pa je del Notranjskega podolja. Največji delež površin v občini zavzema Ljubljansko barje in Krmsko Mokriško hribovje z Menišijo.²³

V diplomskem delu z naslovom Vrednotenje naravnih znamenitosti v Občini Vrhnika za turistično rabo iz leta 2010 je Barbara Čepon zbrala podatke o vseh naravnih vrednotah v Občini Vrhnika, ki jih je kar 105.41 pa jih je tudi zavarovanih kot naravni spomenik ali naravni rezervat.

V nadaljevanju seminarske naloge bodo predstavljene naravne vrednote v Občini Vrhnika. Večina naravnih vrednot se uvršča v več zvrsti, zato ne bodo predstavljene po posameznih zvrsteh, ampak po tipu naravne vrednote, kot so razdeljene že v omenjeni diplomski nalogi.

Slika 1: Občina Vrhnika

4 SLAPOVI

²³ Občinski prostorski načrt Občine Vrhnika, str. 1.

Lokalnega pomena so **slapovi v Podlipi**, ki spadajo pod geomorfološko in hidrološko zvrst naravne vrednote. Nahajajo se na levem pritoku Podlipščice, SZ od Podlipse.

5 DREVESA

Drevesnih naravnih vrednot imamo 27, vse so lokalnega pomena. Med njimi so zastopane naslednje drevesne vrste: bela vrba, bukev, cigarovec, črna jelša, divji kostanj, dob, duglazija, klek, lipa, smreka, srebrnolistni javor in tisa.

Slika 2: Kotnik – Lenarčičev park v Verdu

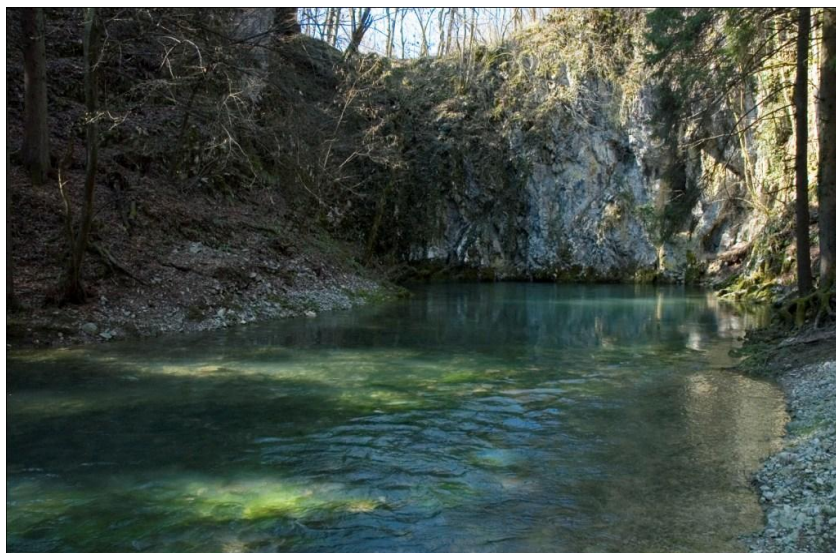
6 IZVIRI

Izvirov je na Vrhnikih kar 15. Vsi so kraški in sodijo med hidrološke, zoološke, geološke, geomorfološke, podzemeljske geomorfološke naravne vrednote in so državnega pomena.

Med najbolj poznane sodijo izviri **Ljubljanice**. Skupina kraških izvirov **Male Ljubljanice** sta Mali Močilnik in Veliki Močilnik. Retovje je skupina kraških izvirov **Velike Ljubljanice** v zatrepni dolini pri Verdu, mednje pa sodijo Malo okence, Veliko okence, Pod skalo in Pod orehom.

Na robu Ljubljanskega barja pri Bistri so kraški izviri **Bistre**: Zupanov izvir, Ribčev izvir, Galetov izvir, Grajski izvir.

Kožuhova izvira sta kraška izvira Hribskega potoka, pritoka Ljubljanice.

Slika 3: Retovje (foto: Miro Malneršič)

Lintvern je intermitentni kraški izvir, zaganjalka. V svoji Slavi Vojvodine Kranjske ga je kot znamenitost opisal že Valvazor. Lintvern je izvir Bele. Je naravni spomenik in kraška znamenitost. Zaganjalka ali občasni bruhalnik bruha vodo v določenih presledkih, vmes pa izvir delno ali povsem presahne. Zaporedje izbruhov je odvisno od padavin in dotoka voda pa tudi od posebne oblike vodnega rova, ki je zavrt v obliki natege in omogoča hitro izpraznitev podzemeljskega jezercar. Po vsakem izbruhu sledi obdobje polnjenja podzemeljske votline do ponovnega prelitja.²⁴

Slika 4: Lintvern

Povirje Razorskega potoka je lokalnega pomena, ker pa je tudi rastišče navadne rezike (*Cladium mariscus*) je tudi botanična naravna vrednota.

²⁴ http://kraj.eu/slovenija/vrhniko_lintvern/slo.

7 POTOKI, REKE

Na Vrhniki je 8 potokov in rek. 6 je državnega pomena, 2 sta lokalnega. Te so **Bela** pri Vrhniki, **Bistra**, **Horjulka**, **Ljubija**, **Ljubljanica**, **Ljubljanica – paleostruga**, **Petkovšca** ter **Primčkov** in **Bečkajev studenec**. Vse so hidrološke naravne vrednote, Bistra je tudi zoološka, Ljubljanica še geomorfološka, Ljubljanica – paleostruga pa tudi geološka naravna vrednota.

Posebnost Ljubljanice je njeno obsežno kraško zaledje, ki sega na jugu vse do Snežnika in slovensko-hrvaške meje. V kraških izvirih na jugozahodnem robu Ljubljanskega barja pritekajo na površje vode iz Notranjskega podolja in Pivške kotline, kjer se vode kraške Ljubljanice pod različnimi imeni pojavljajo na dnu kraških polj. Ker naj bi bilo teh ponikalnic šest, so ljudje začeli reko imenovati *reka sedmerih imen*.²⁵

Sedmera imena reke Ljubljanice so: Trbuhovica, Obrh, Stržen, Rak, Pivka, Unica, Logaščica.

Slika 5: Porečje Ljubljanice

8 DOLINE, VRTAČE

Doline in vrtače so vse razen ene lokalnega pomena. Drnulca in Velika Drnovica sta vrtači, obe sta geomorfološki, druga tudi botanična naravna vrednota. Doline pa so: Grogarjev dol, **Pavkarjev dol**, Podlipska dolina in **Tomažetov dol**.

Podlipska dolina je zoološka naravna vrednota, ker se na mokrotnih travnikih v dolini potoka Podlipščice nahajajo življenjski prostori redkih in ogroženih živalskih, ostale tri so geomorfološke, Grogarjev dol pa še hidrološka naravna vrednota.

Grogarjev dol se po velikih nalivih v nekaj urah napolni z vodo podzemnega toka Ljubljanice in se spremeni v presihajoče jezero. V njem so našli celo človeške ribice, ki jih je podtalnica vrgla na plano.²⁶

9 BARJA

²⁵ Reka sedmerih imen: s poti po notranjskem krasu.

²⁶ Vrhnika, 2001, str 9.

Kot že omenjeno v začetku seminarske naloge, JV del Vrhlike zajema Ljubljansko barje. Ljubljansko barje je krajinski park in je največje območje mokrotnih travnišč s sistemom mejic in gozdnih, grmiščnih in vodnih površin v Sloveniji. Zaradi načina obdelave (ekstenzivno košeni travniki) se je ohranila visoka biotska raznovrstnost. Na območju KPLB se nahajata dve skupini prazgodovinskih kolišč, ki sta vpisani na UNESCO seznam svetovne dediščine.²⁷

Na Ljubljanskem barju je 9 naravnih spomenikov, 6 naravnih rezervatov, 59 naravnih vrednot, 7 kulturnih spomenikov in 277 enot kulturne dediščine.²⁸

Na delu Ljubljanskega barja, ki se nahaja na območju Vrhlike je 6 naravnih vrednot.

Naravni rezervat **Mali plac** leži na osamelcu Kostanjevica blizu vasi Bevke in je najjužnejši ostanek šotnomahovnega visokega barja v Evropi. Na dno so se tisoče let nalagali glina, organsko blato in proti vrhu šota. Kotanja jezera leži deset metrov nad površino barja in z ostalim barjem ni bila nikoli povezana. Na Malem placu živijo številne redke rastline (srednja rosika, okroglostna rosika, dlakava mahovnica, navadna rožmarinka) in živali (močvirska želva sklednica, pupki, kačji pastirji, različne vrste žab, redke vrste močvirskih ptic in ujed). Zanimivo je, da Ljubljansko barje zavzema manj kot 1% površine Slovenije, a tu gnezdi preko 100 vrst ptic, kar je polovica vseh ptic v Sloveniji. Opazimo lahko 48 vrst kačjih pastirjev in kar 89 vrst metuljev.²⁹

Slika 6: Močirska sklednica (*Emys orbicularis*, Linnaeus, 1758) (foto: Griša Planic)

V **Jurčevem šotišču**, v kotlini med Bevkami in Drenovim Gričem, lahko spremljamo razvoj nastanka šote oziroma postopek spreminjanja nizkega barja v visoko barje (barje, ki je zaradi šote in šotnega mahu dvignjeno nad okoliškim terenom). Šota nastane v tisočletjih rasti,

²⁷ www.ljubljanskobarje.si.

²⁸ www.ljubljanskobarje.si.

²⁹ www.visitvrhnika.si.

odmiranja in nalaganja plasti šotnih mahov in drugih organskih snovi, ki zaradi pomanjkanja kisika ne razpadejo, ampak se kopičijo.³⁰

Ostale štiri naravne vrednote so osamelci na barju.

10 SOTESKE

Slabetova grapa je soteska s slapovi na S robu Zaplane s Slabetovo jamo. Je geomorfološka – podzemeljska in hidrološka naravna vrednota.

11 GOZDNI REZERVATI

Ekosistemska naravna vrednota je **gozdni rezervat Kamni vrh**, kjer so avtohtone združbe jelke prepuščene naravnemu razvoju.

12 RASTIŠČE OGROŽENIH VRST

Razor pri Vrhniku je območje, kjer je **rastišče Blagajevega volčina** (*Daphne blagayana*) in tise pod Ulovko. Gre za botanično in drevesno naravno vrednoto.

Slika 7: Blagajev volčin (*Daphne blagayana*) (foto: Srečko Blas)

13 GEOLOŠKE LOKACIJE

³⁰ www.visitvrhnika.si.

Na obrobju Ljubljanskega barja na južnem pobočju Lesnega brda leži več kamnolomov črnega apnenca. Ta karnijski apnenec so uporabljali približno 150 let kot gradbeni material imenovan »črni marmor«. V lapornatih plasteh si je moč ogledati okoli 25 vrst okamenin, predvsem školjk.³¹

Ti kamnolomi so: Kuclerjev kamnolom, kamnolom Lesno Brdo, nahajališče premoga in zahodni črni kamnolom na Drenovem griču.

Kuclerjev kamnolom je bil leta 1991 razglašen za naravni geološki spomenik. V njem so v preteklih stoletjih kopali črni in sivi apnenec, ki je nastal v obdobju triasa, pred približno 225 milijoni let. Kamnina je bila zaradi lepega črno-belega kontrasta (rezultat kalcitnih žilic v apnencu) vedno cenjena kot arhitektonski kamen. Kamnolom je danes poznan tako po bogatem nahajališču fosilnih školjk in drugih mikrofosilov kot tudi po izredno lepem primeru tektonske gube. Temno sivi do črni apnenec z vložki skrilavega laporja je široko razgaljen v bližnji okolici na več mestih. V kamnolomu je postavljen tudi geološki stolpec, ki prikazuje kamnine širšega območja.³²

Slika 8: Kuclerjev kamnolom, nagubane plasti črnega apnenca in laporja (foto: Matjaž Zupanc)

14 JAME IN BREZNA

³¹ Vrhnika, 1995, str. 13.

³² www.visitvrhnika.si.

Na Vrhniki je odkritih in zabeleženih 35 jam in brezen. Vse so geomorfološke - podzemeljske naravne vrednote, nekatere pa tudi zoološke, hidrološke in/ali geološke naravne vrednote.

Žirovcova jama je bila odkrita leta 2006 in je postala 10.000 raziskana podzemna jama v Sloveniji. Vhod je komaj dovolj velik, da skozi vstopi človek. Jama se razteza v dolžino petih kilometrov, kar je bilo pravo presenečenje za jamarje in velika posebnost, saj velja, da v dolomitni kamnini daljših jam sploh ni. Danes je na teh petih kilometrih zabeležen fantastičen labirint meandrov, brezenc in kanjonov. Ogled je zaradi težkega vstopa možen le pod strokovnim vodstvom jamarjev.³³

Feranova buža – V velikem breznu se nahaja slap, ki pada v globino 50 m, kar je najgloblji slap v Sloveniji s stalno vodo. V jami je zelo bogat živalski svet, saj so našli človeško ribico, hroščka drobnovratnika, 6 vrst jamskih skakačev, ki čakajo na ugotavljanje vrste in jamsko suho južino, za katero predvidevajo, da je nova vrsta za Slovenijo ali nova vrsta nasploh?³⁴

Slika 9: Žirovcova jama (foto: Peter Gedej) Slika 10: Feranova buža, podzemni slap (foto: Peter Gedej)

Tonikovo brezno je vodoravna jama z netopirji, **Jama pri gnezd**, pa je tudi arheološko najdišče.

15 ZAKLJUČEK

³³ www.visitvrhnika.si.

³⁴ www.staravrhnik.si

Varstvo narave je dejavnost, katere poglavitni cilj je ohranjati naravo, ogroženo zaradi neprimerne človekove dejavnosti. Osredotoča se na ohranjanje posebnih naravnih pojavov, kot so npr. soteske, slapovi, jezera, izviri, debela in visoka drevesa, jame, naravna okna in mostovi (naravne znamenitosti, naravna dediščina, naravne vrednote), vseh oblik življenja (biotska raznovrstnost) in ekosistemov, s kulturno krajino vred.³⁵

Na Vrhniki imamo kar veliko število naravnih znamenitosti vseh zvrsti. Nekatere med njimi so zavarovane kot naravni spomenik ali naravni rezervat. Ljubljansko barje pa je zavarovano kot krajinski park.

Na ljubljanskem barju živi mnogo zelo ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, med drugim želva sklednica, zato je potrebno celotno Ljubljansko barje varovati in ohranjati naravno ravnovesje.

Kot primer slabega varovanja jam bi izpostavila Jamo 1 in Jamo 2 v kamnolomu Drenov Grič, ki sta obe zaliti z odpadnim betonom in zato uničeni.

Porečje reke Ljubljanice pa je dober prikaz, kako se vpliv človeka na enem mestu pozna na dogajanje na drugem mestu. Če bi bile vode že prej onesnažene, bi se to na koncu poznalo tudi pri izvirih Ljubljanice na Vrhniki. Tako slogan **Misli globalno, deluj lokalno!** tukaj dobi pravi pomen.

VIRI

Čepon, Barbara, Vrednotenje naravnih znamenitosti v Občini Vrhnika za turistično rabo, diplomsko delo, Biotehniška fakulteta, 2010

Narava v gorskem svetu, Planinska zveza Slovenije, 2006

Naravne vrednote – trajnostni razvoj, zloženka, MŠŠ, CPI

Občinski prostorski načrt Občine Vrhnika, Občina Vrhnika, 2014

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot, (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10 in 23/15)

Sistem varstva narave v Sloveniji, Ministrstvo za okolje in prostor, 2006

³⁵ Narava v gorskem svetu, str.91.

Šušteršič, France, *Reka sedmerih imen: s poti po notranjskem krasu*, 1994

Vrhnika, turistični informator, Blagajana, 1995

<http://www.ljubljanskobarje.si/>

<http://www.visitvrhnika.si/si/>

<http://www.staravrhnika.si/cms1/>

<http://www.arso.gov.si/narava/naravne%20vrednote/zvrsti/>

http://kraji.eu/slovenija/vrhnika_lintvern/slo